

теми міжнародного регіонального співробітництва - системи, що здатна забезпечити їх політичну й економічну безпеку. Урахування сучасних геополітичних реалій, що є принципово іншими у порівнянні з тими, що склалися в добу «холодної війни», для нових держав має особливе значення, оскільки більшість з них за своїм політичним і насамперед економічним потенціалом не можуть претендувати на високе місце в геополітичній структурі світового та навіть регіонального рівнів. Саме господарські труднощі, успадковані від командно-адміністративної моделі, та нові, що виникли під час ринкових реформ, зумовили підвищений вплив геоekonomіки на вибір цими країнами варіантів власної геополітичної орієнтації. Неспівпадіння інтересів та суб'єктивних намірів їх керівних кіл призвело до парцелізації пострадянського геополітичного простору.

УДК 911.3: 33:338.48

Рутинський М.Й., Зінько Ю.В.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

Охарактеризовано тенденції і підходи до організації сільського туризму у ряді розвинутих країн світу. Виділено спільні риси та динаміку розвитку сільського туризму у світі.

Modern tendencies and going are described near organization of rural tourism in a number of the developed countries of the world. General lines and dynamics of development of rural tourism are selected in the world.

Україну, як і інші пострадянські країни, можна віднести до “третьої” хвилі європейських країн, що на законодавчому і практичному рівні розвивають сільський туризм. Якщо становлення і розвиток сільського туризму як напрямку в Україні відбулося в останні 15 років, то у багатьох європейських країнах досвід прийому туристів на селі складає понад півстоліття. Це зумовлює актуальність країнознавчих досліджень даної сфери дозволя у нових глобалізаційних умовах ХХІ ст.

Популяризація відпочинку на селі у всіх країнах Європи має спільне коріння. З одного боку – це очікування туристів, які шукають відпочинку в тиші і спокою поряд з природою, пов'язаного з пізнанням сільського життя і давнього стилю життя; з другого боку – це очікування селян, яким типові заняття в господарстві не приносять очікуваних економічних результатів.

У деяких країнах сільський туризм і екотуризм розглядаються практично як синоніми в рамках одного напрямку туристичної індустрії, наприклад, Turismo Rural у Іспанії або Agrotourism на Кіпрі (дослівно в перекладі означає „сільський туризм”). В інших країнах поєднання сільського й екологічного туризму закладено в один тип пакета тур послуг (наприклад, в Італії цей напрямок названо “Природа і здоров'я”) [2].

З іншого боку, у багатьох країнах у пакет продукту сільського туризму включаються “неекологічні” види дозволя. Формально, якщо пакет послуг сільського туризму включає полювання, риболовлю, то його

не можна відносити до екологічного туризму. Однак ряд країн Африки, а також Угорщина і Польща в Європі успішно практикують саме таке поєднання проживання в сільській місцевості (сільський туризм) з полюванням і риболовлю. Отже, єдина універсальна концепція сільського туризму відсутня, та й навряд чи вона взагалі може бути на сьогоднішній день створена, тому що в різних країнах традиції, умови та завдання різні. Спільним є лише те, що сільський туризм фактично перетворився на ефективний і перспективний сектор туристичної індустрії.

Сільський туризм у країнах “першої хвилі”. Першопричини звертання європейських держав до політики підтримки сільського туризму різні, але в основному, визначальним чинником була втрата конкурентноздатності агропродуктів на ринку і необхідність реструктуризації сільського господарства з метою підвищення його ефективності, що неминуче призводить до скорочення числа зайнятих в основному виробництві і ставить проблему створення робочих місць на селі.

Найважливішим фактором звертання до сільського туризму став переділ європейського аграрного ринку в зв'язку з утворенням ЄЕС і надалі ЄС, що поставило національних сільських товаровиробників багатьох країн Європи в зовсім нові умови конкуренції в зв'язку з уведенням системи квотування, що обмежила обсяги національного сільгоспвиробництва в ЄС, і неможливістю проведення відкритої протекціоністської політики (захисту національних сільськогосподарських товаровиробників) [1].

Сільський туризм спочатку розглядався виключно як своєрідний “соціальний амортизатор” при реструктуризації аграрного сектора економіки, дозволяючи перевести надлишок трудових ресурсів в альтернативний сектор виробництва послуг і створювати нові робочі місця в сільській місцевості. Не випадково політика підтримки сільського туризму в ЄС спрямована на економічні відсталі райони.

Сільський туризм у країнах “другої хвилі”. У числі цих країн були визнані лідери міжнародного туризму, такі як, наприклад, Греція, Кіпр. Одним з факторів звертання до сільського туризму лідерів “пляжної” і “музейної” туристичної індустрії є необхідність переорієнтації, розосередження туристичних потоків. Найважливішим фактором стає екологічний імператив: необхідність знизити навантаження на навколишнє середовище, особливо, в прибережних та курортних зонах.

У країнах “другої хвилі”, що освоюють сектор сільського туризму з урахуванням існуючого міжнародного досвіду (це, насамперед, нові члени Європейського Союзу – Кіпр, Угорщина, Польща, Болгарія, Литва, Латвія, Естонія й ін.), політичне рішення про підтримку розвитку сільського туризму з боку держави приймається вже на початковому етапі. Відповідно, розробляються спеціальні державні програми по розвитку сільського туризму, за підтримкою влади утворюються необхідні для функціонування цієї галузі державні, громадські або приватнопідприємницькі оргструктури – об'єднання агротуристичних

господарств і агентства, що створюють та ведуть електронні бази даних (інтерактивні портали). Це, крім інших – об'єктивних – умов, є найважливішим чинником прискореного розвитку агротуристичного сектору в ряді країн і приводить у багатьох країнах до непоганих результатів.

На поч. ХХІ ст. індустрія сільського туризму визнається експертами ВТО як суттєвий, найбільш динамічно зростаючий сектор світового туристичного господарства. Обсяги надання агротуристичних послуг у постіндустріальних країнах нині практично в 2-4 рази перевищують обсяги зростання готельної бази і курортного сервісу в цих країнах [3]. Соціологічні дослідження, які регулярно проводять експерти Європейської федерації фермерського і сільського туризму (European Federation for Farm and Village Tourism), виявили такі цікаві дані щодо ринку споживачів агротуристичних послуг у Європі (станом на 2004 р.): Зі 100 % туристів, які скористалися подорожами сільського туризму, 35,2 % - через “втечу” від напруженого ритму міського життя, занурення в неквапливий сільський побут, розслаблення й насолодження можливістю заслуженого цілковитого неробства, 20,2% - можливістю поєднати відпочинок з активними самодіяльними подорожами (пішохідними в гори, чи автомобільними – регіоном з метою знайомства з його історико-культурною спадщиною), 17,3 % визнали, що основною спонукуючою їхньої подорожі виступало прагнення відпочинку на природі й спілкування зі світом живого, 10,4 % - з метою родинного відпочинку і більшого приділення уваги своїй родині і дітям, 5,0 % - з метою зайняття спортивним туризмом і використання для цього дешевшої нічліжної бази, 11,9 % - з іншими пріоритетними цілями.

Щодо вікової структури рекреантів, послугами сільського туризму користується, головним чином, молодь (до 33 років), яка проживає у великих містах (більше 100 тис. мешканців) – цей сегмент становить 86,7 % сумарної кількості агротуристів [2].

Щодо Європи, слід відзначити тенденцію широкої державної підтримки програм залучення сільських громад до зеленого й агротуризму. Європейський Союз вбачає в сільському туризмі основний важіль економічного підйому своїх сільських територій. За підрахунками експертів Європейського банку реконструкції і розвитку, облаштування в місті вихідця з сільської місцевості обходиться в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі. Також підраховано, що дохід, отриманий від одного ліжка-місця, еквівалентний доходу, який за рік приносить фермеру одна корова [3]. Усі національні організації сільського туризму та агротуризму країн Європи у кін. 1990-х рр. об'єдналися у Європейську федерацію фермерського і сільського туризму (European Federation for Farm and Village Tourism). Скорочена назва цієї федерації – “EUROGITES”. Членом EUROGITES від України з 2005 р. є Всеукраїнська Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму та

регіональна асоціація “Союз содействия развитию сельского туризма Крыма”.

На завершення розгляду світового досвіду організації сільського туризму звертаємо увагу на нові тенденції його розвитку, пов’язані з процесом глобалізації. Глобалізація у туристичній сфері, передусім, передбачає зникнення будь-яких бар’єрів у міжнародних туристичних обмінах, туристичне “зменшення” земної кулі завдяки здешевленню трансконтинентальних авіаперельотів та створенню більш-менш однорідною за рівнем сервісу туристичної інфраструктури у всіх без винятку країнах світу тощо. Глобалізація в сільському туризмі набирає обертів, перш за все, через запровадження глобальних банків даних агротуристичної пропозиції планети та механізмів глобальної електронної торгівлі цими послугами. Зокрема, назовемо одну з найдієвіших глобальних інформаційних систем бронювання сільського туризму й агротуризму в усіх регіонах світу – <http://www.allrural.com>. Ця електронна система, згідно з її звітами, уже забезпечує практично 7 % світових продажів агротуристичних послуг. А в найближчій перспективі роль подібних інформаційних систем має стати визначальною у системі глобальної промоції й збуту послуг сільського туризму у світі.

Насамкінець, наголосимо – найважливішим фактором успішного впливу на мету та мотивацію вибору відпочинку у сільській місцевості по типу green rural tourism стало те, що європейський продукт сільського туризму чітко відповідає запитам нового споживача, який складає найбільший сегмент платоспроможного попиту.

1. Аграрний екологічний туризм в країнах Центральної та Східної Європи: Матеріали міжнародного науково-практичного семінару. – Стрий, 2004. – 132 с. 2. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навч. посіб. / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінько. – К.: Знання, 2006. – 271 с. 3. Sznajder M., Przezbórska L. Agroturystyka / M. Sznajder, L. Przezbórska. – Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2006. – 257 s.

УДК 911.3

Брайчевський Ю.С.

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ У ДОСЛІДЖЕННЯХ З ГЕОГРАФІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

У статті показано спосіб застосування факторного аналізу для виявлення просторових закономірностей спеціалізації зовнішньої торгівлі країни на прикладі України

The article demonstrates how factor analysis can be used for investigation of spatial regularities of a country's external trade specialization (on the case of Ukraine)

Постановка проблеми. Дослідження просторових закономірностей організації зовнішньоекономічної діяльності, зокрема і зовнішньої торгівлі, часто вимагають обробки великих масивів статистичних даних, доступних з відкритих ресурсів міжнародних організацій. Особливо масштабни-